

PTICE, KI SO ZAZNAMOVALE 30 LET DOPPS

// Al Vrezec

Čeprav nam je ornitologom pomembna prav vsaka ptica, pa so nekatere vrste še posebej usodno zaznamovale delo in prizadevanja članov DOPPS. Zaradi tega so bile deležne bolj poglobljene pozornosti članstva, kar se je udeleževalo v številnih člankih, raziskavah, akcijah, naravovarstvenih prizadevanjih ali v povsem terenskih ornitoloških avanturah, ki so članstvo povezovale skupaj.

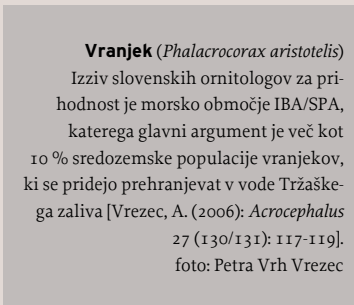
Rjavovrati ponirek (*Podiceps grisegena*)

Leto 1990 so zaznamovala številna odkritja novih slovenskih gnezdil, med njimi je bil prvovrstno presenečenje rjavovrati ponirek na Cerknškem jezeru. Na tem edinem slovenskem gnezdišču še danes vsako pomlad znova krulče prepevajo ti ponirki [Jančar, T. (1991): *Acrocephalus* 12 (48): 50-56].
foto: Dare Šere

Kormoran (*Phalacrocorax carbo*)

Kljub zakonskemu varstvu ptice niso varne pred ponovnim odprtjem lova nanje, česar smo se ornitologi dobro zavedali na primeru konflikta med kormoranom in ribištvo ter burnimi, še vedno nekončanimi razpravami na to temo [Geister, I. (1995): *Acrocephalus* 16 (72): 130-137; Odbor za varstvo narave DOPPS (2000): *Svet ptic* 6 (1): 10-14].
foto: Tomaž Mihelič

Vranjek (*Phalacrocorax aristotelis*)

Izziv slovenskih ornitologov za prihodnost je morsko območje IBA/SPA, katerega glavni argument je več kot 10% sredozemske populacije vranjekov, ki se pridejo prehranjevat v vode Tržaškega zaliva [Vrezec, A. (2006): *Acrocephalus* 27 (130/131): 117-119].
foto: Petra Vrh Vrezec

Čapljica (*Ixobrychus minutus*)

Simbol naravnega rezervata Škocjanski zatok, kamor se je po renaturaciji spet vrnila v znatnem številu, poleg tega pa je ta ptica botrovala ustanovitvi drugega slovenskega ornitološkega društva *Ixobrychus* leta 1984 [Trilar, T. (1984): *Acrocephalus* 5 (22): 65; Mozetič, B. & Šalaja, N. (2001): Naravni rezervat Škocjanski zatok (zloženska). DOPPS, Ljubljana].
foto: Kajetan Kravos

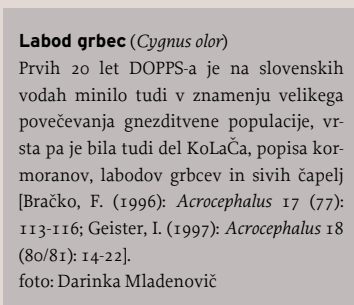
Bela štokrlja (*Ciconia ciconia*)

Gre za eno tistih karizmatičnih vrst, ki smo se jih lotevali dokaj celostno, z vse-slovenskim popisovanjem, obročkanjem, raziskovanjem in popularizacijskim varstvom z evropsko vasjo štokrelj, Veliko in Malo Polano, v letu 1999 [Bračko, F. (1987): *Acrocephalus* 5 (21): 42-43; Štumberger, B. (1999): *Novice DOPPS* 5 (4); Denac, D. (2001): *Acrocephalus* 22 (106/107): 89-103].
foto: Leon Kebe

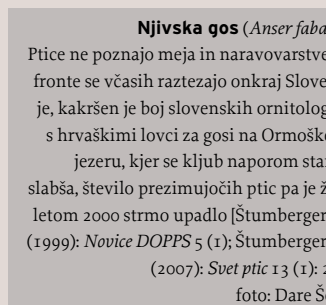
Klavžar (*Geronticus eremita*)

Z letom 1999 so bila dokončno poenotena slovenska imena palearktičnih ptic s ponovno obuditvijo Zoisovega klavžarja, naše srednjeveške ptice, ki nas je leta 2006 zopet obiskala kot ptice iz avstrijskega reintrodukcijskega centra [Jančar, T. et al. (1999): *Acrocephalus* 20 (94/96): 97-162; Perco, F. & Tout, P. (2001): *Acrocephalus* 22 (106/107): 81-87; Koren, B. (2006): *Svet ptic* 12 (2): 24-25].
foto: Anže Kacin

Labod grbec (*Cygnus olor*)

Prvih 20 let DOPPS-a je na slovenskih vodah minilo tudi v znamenju velikega povečevanja gnezditvene populacije, vrsta pa je bila tudi del KoLaČa, popisa kormoranov, labodov grbcov in sivih čapelj [Bračko, F. (1996): *Acrocephalus* 17 (77): 113-116; Geister, I. (1997): *Acrocephalus* 18 (80/81): 14-22].
foto: Darinka Mladenovič

Njivska gos (*Anser fabalis*)

Ptice ne poznajo meja in naravovarstvene fronte se včasih raztezajo onkraj Slovenije, kakršen je boj slovenskih ornitologov s hrvaškimi lovci za gosi na Ormoškem jezeru, kjer se kljub naporom stanje slabša, število prezimujočih ptic pa je že z letom 2000 strmo upadlo [Štumberger, B. (1999): *Novice DOPPS* 5 (1); Štumberger, B. (2007): *Svet ptic* 13 (1): 26].
foto: Dare Šere

Kostanjevka (*Aythya nyroca*)

Globalno ogrožena rasa je botrovala razglasitvi novega IBA-območja Črete v letu 2008, kjer se je populacijsko stanje vrste, kot kaže, celo izboljšalo [Vogrin, M. (1991): *Acrocephalus* 12 (47): 27-28; Bordjan, D. (2009): *Svet ptic* 15 (3): 17-19].
foto: Dejan Bordjan

Veliki žagar (*Mergus merganser*)

Odkritje novega gnezdilca Slovenije v letu 1991 na Trbojskem jezeru je vzbudilo veliko zanimanje za to nenavadno rečno raco in vodeče samice so kasneje opazovali tudi na drugih slovenskih rekah [Trontelj, P. (1992): *Acrocephalus* 13 (50): 2-16; Ciglič, H. & Geister, I. (1995): *Acrocephalus* 16 (73): 181-186; Marušič, S. (2007): *Acrocephalus* 28 (134): 128].
foto: Tone Trebar

Beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*)

Umeščanje vetrnih elektrarn v Slovenijo je razburkalo ornitološke naravovarstvene vode po letu 2004, pri čemer so zaradi nevarnosti trkov z vetrnicami glavno vlogo odigrali beloglavi jastrebi, ki se prek Slovenije selijo v Alpe [Mihelič, T. & Genero, F. (2005): *Acrocephalus* 26 (125): 73-79; Jančar, T. (2007): *Acrocephalus* 28 (134): 89-94].
foto: Slavko Polak

Belorepec (*Haliaeetus albicilla*)

V letu 1993 odkrito orjaško gnezdo v kočevskih gozdovih je dolgo veljalo za edino gnezdišče tega orla pri nas, zaradi ranljivosti pa je bilo deležno večje naravovarstvene pozornosti [Perušek, M. (1995): *Novice DOPPS* 1 (6): 1; Polak, S. (2000): Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji. Monografija DOPPS št. 1, Ljubljana].
foto: Marjan Artnak

Črni škarnik (*Milvus migrans*)

Nova gnezdilka, katere gnezdo je bilo prvič odkrito leta 1990 pri Lescah, temu pa je sledilo več novih odkritij gnezdišč te uje, ki se pri nas počasi, a vztrajno širi [Kozinc, B. (1991): *Acrocephalus* 12 (48): 57-70; Kozamernik, J.J. (2000): *Acrocephalus* 21 (102/103): 277].
foto: Jörg Mage / Saxifraga

Kragulj (*Accipiter gentilis*)

Z aktivnim prizadevanjem je DOPPS znatno vplival na sprejem nove lovske zakonodaje v letu 1992, ko sta pri nas postala trajno zavarovana kragulj in skobec, za kar se je Komisija za uje zavzemala že od leta 1987 [Luskovec, V. (1990): *Acrocephalus* 11 (43/44): 1-2].
foto: Aleš Jagodnik

Južna postovka (*Falco naumanni*)

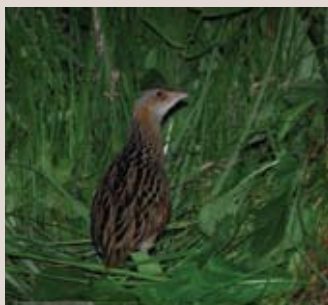
Izgubljena bitka: kljub naporom za ohranitev, je vrsta v Sloveniji zadnjič gneznila leta 1994, kasneje pa so se posamezne ptice še pojavljale, a so bili njihovi obiski vsako leto redkejši [Geister, I. (1998): Ali ptice res izginjajo? TZS, Ljubljana; Tome, D. et al. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, Ljubljana].
foto: Dare Šere

Sokol selec (*Falco peregrinus*)

Kako resen problem je lahko kraja mladičev iz gnezd, smo se ornitologi zavedeli v letu 1999, ko je bila speljana prva akcija varovanja gnezd sokola selca, DOPPS pa je vsekoli zavračal možnost legalizacije sokolarjenja [Polak, S. (1992): *Acrocephalus* 13 (52): 65; Anonimus (2000): *Svet ptic* 6 (1): 25; Mihelič, T. (2003): *Svet ptic* 9 (4): 11-12].
foto: Aleš Jagodnik

Kosec (*Crex crex*)

Kosec je bil ključna vrsta pri razglasitvi IBA- in kasneje SPA-območij. Hkrati pa je prispeval k veliki mobilizaciji ornitologov v številnih skupinskih popisih po vsej Sloveniji s tradicionalnim »Crex Night« na Cerknškem jezeru z začetkom leta 1992 [Trontelj, P. (1995): *Acrocephalus* 16 (73): 174-180; Polak, S. et al. (2004): *Acrocephalus* 25 (121): 59-70].
foto: Ivan Esenko

Polojnik (*Himantopus himantopus*)

Begavci polojnika so bili na slovenskih tleh prvič opazovani leta 1990 v Sečoveljskih solinah, navdušenje nad novo gnezdilko pa se je šest let zatem razširilo še na SV v Ormoške lagune [Makovec, T. & Škornik, I. (1990): *Acrocephalus* 11 (46): 87-95; Štumberger, B. & Bračko, F. (1996): *Acrocephalus* 17 (78/79): 135-143].
foto: Tone Trebar

Mali deževnik (*Charadrius dubius*)

Simbol Ornitološkega atlasa Slovenije, pri katerem je ornitologom vzbujalo posebno pozornost njegovo naseljevanje od človeka spremenjenih okolij, denimo gradbišč, gramoznic in smetišč [Trontelj, P. (1992): *Acrocephalus* 13 (51): 38-43; Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana].
foto: Tone Trebar

Priba (*Vanellus vanellus*)

Priba je s svojo opaznostjo in vezanostjo na odprte poljske površine vedno vzbujala zanimanje pri ornitologih, najprej kot zanimiv raziskovalni objekt in nato kot varstveni problem ptice, ki izginja [Trilar, T. (1983): *Acrocephalus* 4 (15): 3-6; Tome, D. (1998): *Acrocephalus* 19 (90/91): 130-133; Aleš, K. (2004): *Acrocephalus* 25 (123): 187-194].
foto: Janez Papež

Veliki škurh (*Numenius arquata*)

Zadnji mostiščar velja za glavno ornitološko atrakcijo Ljubljanskega barja, simbol lokalnega ornitološkega atlasa Ljubljanskega barja, gre pa tudi za pomembno karizmatično vrsto pri naravovarstvenih prizadevanjih na območju [Ota, D. (1985): *Acrocephalus* 6 (24): 21-22; Tome, D. et al. (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3, Ljubljana].
foto: Kajetan Kravos

Rečni galeb (*Larus ridibundus*)

Edine gnezdeče kolonije so v Sloveniji na umetnih splavih in otokih; slednje ornitologi Štajerske sekcije na Ptujskem jezeru že od leta 1980 redno čistijo in varujejo pred zaraščanjem [Janžekovič, F. & Štumberger, B. (1984): *Acrocephalus* 5 (22): 54-56; Vogrin, M. (1991): *Acrocephalus* 12 (49): 121-122; Kerček, M. (2004): *Svet ptic* 10 (4): 38-39].
foto: Dejan Bordjan

Rumenonogi galeb*(Larus cachinnans/michahellii)*

Zapletena problematika določanja velikih galebov je vedno znova razburjala ornitološko srenjo, še najbolj očitno in žareče ob prvi najdbi (pod)vrste *L. c. cachinnans* v Sloveniji leta 1994 [Kurillo, J. (1985): *Acrocephalus* 6 (24): 18-21; Škornik, I. (1993): *Acrocephalus* 14 (58/59): 129; Rubinič, B. (1997): *Acrocephalus* 18 (85): 165-171].

foto: Ivan Esenko

Navadna čigra (*Sterna hirundo*)

Reševanje vrste na Dravi se je z udarniško ornitološko akcijo leta 1997 pričelo s postavitvijo prvega gnezdilnega splava v Ormožu. Čigre so ga uspešno in množično naselile, v kasnejših letih pa so mu sledili še novi splavi, kar je populacijo vrste pri nas znatno okrepilo [Smole, J. (2001): *Svet ptic* 7 (2): 22-23; Denac, D. (2002): *Acrocephalus* 23 (115): 163-168].

foto: Miha Podlogar

Mala čigra (*Sternula albifrons*)

Prvo gnezdenje je bilo leta 1979 odkrito ob reki Dravi pri Ptujju, ob morju v Sečoveljskih solinah pa leta 1985, vendar je kasneje rečna populacija vrste izginila, ohranila se je le v Sečovljah [Štumberger, B. (1982): *Acrocephalus* 3 (11/12): 13-14; Škornik, I. (1985): *Acrocephalus* 6 (26): 55-56; Makovec, T. et al. (1998): *Falco* 13/14: 5-48].

foto: Piet Munsterman / Saxifraga

Aleksander (*Psittacula krameri*)

Edina papiga, ki se je vsaj kot možna gnezdilka pojavila v Sloveniji, ko je bilo leta 1981 in 1989 na Obali opazovanih več ptic, je sprožila tudi ugibanja o priseljevanju tujerodnih vrst ptic v naše kraje in o njihovem možnem vplivu [Škornik, I. (1985): *Acrocephalus* 6 (25): 44-45; Škornik, I. (1991): *Acrocephalus* 12 (47): 31].

foto: Borut Rubinič

Pegasta sova (*Tyto alba*)

Podstresja cerkva in gradov so bila pogosto tarča mladih ornitologov na raziskovalnih taborih, pri čemer je bila ciljna vrsta pegasta sova, katere prehranske navade so se zrcalile v njenih izbljuvkah [Šorgo, A. (1991): *Acrocephalus* 12 (49): 139-140; Denac, D. et al. (2002): *Acrocephalus* 23 (112): 91-95; Koce, U. et al. (2003): *Acrocephalus* 24 (118): 103-107].

foto: Bojan Marčeta

Velika uharica (*Bubo bubo*)

Problem vznemirjanja v skalnih gnezdiščih Kraškega roba je bil povod za večjo naravovarstveno akcijo z vsakoletnimi bolj ali manj vseslovenskimi skupinskimi popisi vrste in z aktivnim varstvom njenih gnezdišč [Mihelič, T. & Marčeta, B. (2000): *Acrocephalus* 21 (98/99): 61-66; Mihelič, T. (2002): *Svet ptic* 8 (2): II].

foto: Tomaž Mihelič

Veliki skovik (*Otus scops*)

Skupinske popisne akcije so prinesle kup novih kvalitetnih podatkov, s katerimi je bilo mogoče določati in zagovarjati posebna varstvena območja (SPA), skupinski popisi pa so razkrili do tedaj neznana populacijska dejstva pri velikem skoviku na Ljubljanskem barju (1998) in Goričkem (1997) [Senegačnik, K. (1998): *Acrocephalus* 19 (90/91): 143-146; Štumberger, B. (2000): *Acrocephalus* 21 (98/99): 23-26].

foto: Jure Bizjak

Kozača (*Strix uralensis*)

Malo znana sova se je z novejšimi raziskavami izkazala za eno ključnih vrst pri varovanju obsežnih gozdov v okviru omrežja Natura 2000, saj je slovenska populacija ena najmočnejših v Evropi [Mihelič, T. et al. (2000): *Acrocephalus* 21 (98/99): 9-22; Božič, L. (2003): Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2. Monografija DOPPS št. 2, Ljubljana; Vrežec, A. (2003): *J. Raptor Res.* 37 (1): 55-62].

foto: Matej Vranič

Čebelar (*Merops apiaster*)

Vrsta, ki je začela uspešno zasedati umetno nastala okolja v gramoznicah in peskokopih ter je postala simbol marsikaterih naravovarstvenih prizadevanj, morda najbolj očitno v peskokopu Bizeljsko [Gregori, J. (1990): *Acrocephalus* 11 (43/44): 3-10; Sovinc, A. (1993): *Acrocephalus* 14 (61): 219-222].

foto: Dare Fekonja

Zlatovranka (*Coracias garrulus*)

Populacija te nekdaj pogoste gnezdilke je v 80. letih strmo upadla, v 90. je v SV Sloveniji še zvrstilo nekaj parov, a je vrsta kljub naravovarstvenim prizadevanjem leta 2005 pri nas gnezdila zadnjič [Bračko, F. (1986): *Acrocephalus* 7 (30): 49-52; Štumberger, B. (2000): *Svet ptic* 6 (3): 26; Božič, L. (2009) v Rubinič, B. (ur.): *Ptice v Sloveniji v letu 2008*. – DOPPS, Ljubljana].

foto: Michael Tiefenbach

Belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*)

Gozdne vrste so bile šele v zadnjem času deležne večjih ornitoloških raziskav, med njimi pa za najbolj skrivnostno in vselej velike pozornosti deležno velja belohrbti detel, značilni pragozdni element [Perušek, M. (1991): *Acrocephalus* 12 (47): 14-18; Gregori, J. (1996): *Acrocephalus* 17 (78/79): 153-155].

foto: Tomaž Mihelič

Kmečka lastovka (*Hirundo rustica*)

Kot ptica z domačega dvorišča je bila kmečka lastovka vseskozi deležna velike ornitološke pozornosti v Sloveniji, tako s stališča obročkanja, opazovanja selitve kot preštevanja gnezdil, leta 1998 pa je bila razglašena za prvo ptico leta [Šere, D. (1980): *Acrocephalus* 11 (5): 79-81; Kus, J. & Vukelič, E. (1998): *Novice DOPPS* 4 (2)].

foto: Branko Brečko

Breguljka (*Riparia riparia*)

Majhna rečna lastovka, vezana na izginjajoče strme rečne brežine, je v skupno akcijo, ki poteka že od leta 1994, povezala štajerske ornitologe in njihove hrvaške kolege pri čiščenju obrežnih sten, ki jih vsako leto naselijo breguljke [Bračko, F. & Štumberger, B. (1995): *Acrocephalus* 16 (68/70): 62-67; Kočevar, B. (2005): *Svet ptic* 10 (4): 32-33].
foto: Branko Brečko

Rumena pastirica (*Motacilla flava*)

Rumene pastirice Cerkniskega jezera so lep primer, kako se je iz sprva zgolj ekološke raziskave razvila tradicionalna akcija vsakoletnega popisovanja vrste, ki jo Notranjska sekcija organizira že od leta 2005 [Kus-Veenvliet, J. (2001): *Acrocephalus* 22 (104/105): 23-28; Bordjan, D. (2009) v Rubinič, B. (ur.): Ptice v Sloveniji v letu 2008. – DOPPS, Ljubljana].
foto: Leon Kebe

Povodni kos (*Cinclus cinclus*)

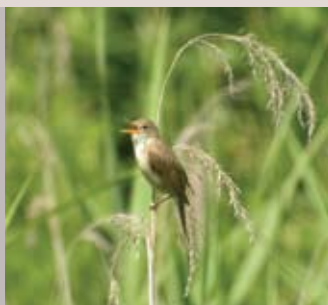
Čeprav so bile sprva raziskave vrste zgolj lokalno omejene, se je zlasti po letu 2007 v okviru štetij IWC zanimanje za vrsto razširilo na domala vso Slovenijo in akcija štetja povodnih kosov je uspešno povezala različne sekcije DOPPS [Božič, I.A. (1997): *Acrocephalus* 18 (85): 172-179; Rijavec, A. (2009) v Rubinič, B. (ur.): Ptice v Sloveniji v letu 2008. – DOPPS, Ljubljana].
foto: Milan Cerar

Pegam (*Bombycilla garrulus*)

Ena najbolj znanih invazijskih ptic še danes vedno znova vzbuja začudenje, ko se vsakih nekaj let pri nas pojavi v velikem številu skoraj vsepovsod, denimo v zimah 1988/89, 1989/90, 1990/91, 1991/92, 2004/05, 2005/06 [Bračko, F. & Grošel, P. (1994): *Acrocephalus* 15 (62): 16-26; Bračko, F. (2009): *Scopolia* Suppl. 4: 197-198].
foto: Darinka Mladenovič

Trstnice (*Acrocephalus*)

Slovenski ornitološki strokovni reviji *Acrocephalus*, katere prva številka je izšla leta 1980, je ime posodil rod trstnic, ki simbolizirajo delovno in problemsko zasnovano glasilo, saj so trstnice glede na težavnost določanja, ekologijo in ogroženost za raziskovanje zelo privlačne [Geister, I. (1980): *Acrocephalus* 1 (1): 1-3].
foto: Leon Kebe

Mušja listnica (*Phylloscopus inornatus*)

Redke listnice so bile med obročkovalci na seznamu težko pričakovanih vrst in prva izmed njih, ujeta v letu 1991 na Vrhnikih, je znatno povečala zanimanje za to manj opazno skupino ptic, čemur je kasneje sledila vrsta novih najdb [Šere, D. (1991): *Acrocephalus* 12 (49): 114-120].
foto: Franc Bračko

Mali muhar (*Ficedula parva*)

Z ustanovitvijo DOPPS so se pričele intenzivne favnistične raziskave ptic za potrebe izdelave ornitološkega atlasa Slovenije s poudarkom na malo znanih vrstah in prva izmed teh, ki je bila deležna večje pozornosti že v letu 1980, je bil mali muhar [Šere, D. (1980): *Acrocephalus* 1 (2): 27; Tekavčič, R. (1987): *Acrocephalus* 8 (31/32): 9].
foto: Dejan Grohar

Plašica (*Remiz pendulinus*)

Gnezdilka SV Slovenije se je v 80. letih med dramatično invazijo razširila na zahod, kjer je v večjem številu gnezdila tudi na Ljubljanskem barju in vse tja do obalnih mokrišč, v 90. pa je od tod zopet izginila [Jančar, T. (1984): *Acrocephalus* 5 (21): 41; Šere, D. (1994): *Acrocephalus* 15 (64): 73-96; Geister, I. (1995): *Ornitološki atlas Slovenije*. – DZS, Ljubljana].
foto: Dare Šere

Rjavi srakoper (*Lanius collurio*)

Vrsta z neugodnim varstvenim statusom v Evropi, ki pa je v Sloveniji še vedno razmeroma pogosta, je bila v letu 2000 izbrana za simbol projekta Mednarodno pomembnih območij za ptice v Sloveniji – IBA [Polak, S. (2000): *Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji*. – Monografija DOPPS št. 1, Ljubljana].
foto: Janez Papež

Veliki srakoper (*Lanius excubitor*)

Simbol Zimskega ornitološkega atlasa Slovenije, ki smo ga šele z letom 2000 pričeli bolj sistematično popisovati tudi s skupinskimi popisi [Sovinc, A. (1994): *Zimski ornitološki atlas Slovenije*. TZS, Ljubljana; Bombek, D. (2001): *Acrocephalus* 22 (104/105): 41-43].
foto: Dare Fekonja

Poljska vrana (*Corvus frugilegus*)

Vrnitev izginule gnezdilke – po tragičnem uničenju edine slovenske kolonije v Petišovcih leta 1990 so poljske vrane ponovno osnoval kolonijo leta 2004, tokrat pri Krškem [Gregori, J. (1993): *Acrocephalus* 14 (58/59): 129-130; Hudoklin, A. (2007): *Acrocephalus* 28 (132): 35-36].
foto: Pavel Majerle

Travniški vrabec (*Passer hispaniolensis*)

Posebnost prvega popisa ptic Kozjanskega regijskega parka leta 1999 je bil prvi svatujoci samec travniškega vrabca pri nas in s tem nova domnevna slovenska gnezdilka, ki je bila kasneje najdena tudi drugod po Sloveniji [Jančar, T. & Trebušak, M. (2000): *Acrocephalus* 21 (100): 107-134; Vrezec, A. & Štumberger, B. (2000): *Acrocephalus* 21 (100): 161-163].
foto: Davorin Tome

